

Uluslararası Turizm İşletmeciliği Öğretim Programlarının Lisansüstü Seviyede İncelenmesi ve Müfredat İçin Ders Önerisi*
(Examination of International Graduate Tourism Management Programs and Course Proposal for Curriculum)

Selma MEYDAN UYGUR^a

Cemal Ersin SİLİK^b

**Erdem ŞİMŞEK^a

Tuğba ŞEN KÜPELİ^a

Seval KURT^a

Ayşe Selin DÜLGER^a

Beyza ADIGÜZEL^c

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Ankara – Türkiye (selma.meydan@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-1972-1102>, (erdem.simsek@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-1574-7620>, (tugba.sen@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0001-6836-9355>, (seval.kurt@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-9012-5522>, (ayse.dulger@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0001-8897-013X>

^b Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Ankara – Türkiye (cemal.silik@hbv.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0001-8662-4188>

^c Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Düzce – Türkiye (beyzahatimaz@duzce.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-2932-1671>

MAKALE GEÇMİŞİ

ÖZ

Gönderim Tarihi:

20.03.2022

Kabul Tarihi:

28.05.2022

Anahtar Kelimeler:

Müfredat

QS Dünya Üniversite Sıralaması

Turizm İşletmeciliği

Eğitim

Keywords:

Curriculum

QS World University Ranking

Tourism Management

Education

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

****Sorumlu Yazar:** Erdem ŞİMŞEK

E posta: erdem.simsek@hbv.edu.tr

Turizm hızla büyüyen bir endüstri ve önemli bir istihdam kaynağıdır. Turizmin oluşturduğu istihdam neticesinde turizm alanında eğitime verilen önem de artmıştır. Dünyanın birçok yerinde özellikle turizm işletmeciliği alanında lisans ve lisansüstü eğitim programları bulunmakta olup turizm işletmeciliği alanında lisansüstü eğitime verilen önemin artması ile eğitim kalitesindeki rekabet de artmaktadır. Yürütülen bu araştırmanın amacı; Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans ve Doktora Programları için yeni ve özgün nitelikte bir ders programı önermektir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle literatür taraması yapılmış ve lisansüstü turizm eğitiminin önemi açıklandıktan sonra QS World University Rankings 2019 raporunda ilk 500'e giren üniversitelerden turizm işletmeciliği alanında lisansüstü eğitim veren üniversitelerin internet siteleri incelenerek, turizm işletmeciliği lisansüstü programları ile ilgili web sitelerinden elde edilen bulgular, nitel araştırma kapsamında belirli temalar altında sınıflandırılmıştır. Ulaşılan temalar, ortak alan ve tekrar sıklığına göre belirlenmiştir. Bu temalar; "Pazarlama", "İşletme", "Finans, Muhasebe ve Ekonomi", "Sürdürülebilirlik", "Politika ve Planlama", "Araştırma Yöntemleri", "Teori", "İstatistik ve Veri Analizi", "Seminer-Öneri-Tez Yazımı", "Girişimcilik", "Kültür/Miras", "Bilgi ve İletişim Teknolojileri", "Genel Turizm" ve "Diğer" olmak üzere sınıflandırılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda uluslararası standartlara uygun olarak Türkiye'deki lisansüstü programlar için ders programında yer alması gereken dersler önerilmiştir.

ABSTRACT

Tourism is a rapidly growing industry and an important source of employment. As a result of the employment created by tourism, the importance given to education in the field of tourism has also increased. In many parts of the world, there are undergraduate and graduate education programs, especially in the field of tourism management, and the competition in the quality of education is increasing with the increasing importance given to postgraduate education in the field of tourism management. The purpose of this research; to propose a new and original course program for Tourism Management Master's and Doctorate Programs. For this purpose, first of all, a literature review was made and after explaining the importance of postgraduate tourism education, the websites of the universities that gave postgraduate education in the field of tourism management among the top 500 universities in the QS World University Rankings 2019 report were examined and classified under certain themes within the scope of the research. Themes were determined according to the common area and frequency of repetition. These themes are; "Marketing", "Business, Finance and Accounting", "Economics", "Sustainability", "Policy and Planning", "Research Methods", "Theory", "Statistics and Data Analysis", "Seminar-Proposal-Thesis Writing", "Entrepreneurship", "Culture/Heritage", "Information and Communication Technologies", "General Tourism" and "Other". According to the results, courses that should be included in the curriculum for graduate programs in Turkey in accordance with international standards have been suggested.

Makalenin Künyesi: Uygur, S. M., Silik, C. E., Şimşek, E., Küpeli, T. Ş., Kurt, S., Dülger, A. S. & Adıgüzel, B. (2022). Uluslararası Turizm İşletmeciliği Öğretim Programlarının Lisansüstü Seviyede İncelenmesi ve Müfredat İçin Ders Önerisi. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 25 (1), 40-67.

* Bu çalışma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nin 012020-32 Numaralı Bilimsel Araştırma Projesinden Üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Turizm eğitiminin tarihsel gelişimine bakıldığında, bazı lisans ders örneklerine 1930 ve 1940'larda (Jafari, 1990) rastlanmış olmasına rağmen, turizm eğitiminin birkaç öncü üniversite ile programlaştırılması ancak 1960'larda ve 1970'lerde gerçekleştiği görülmektedir (Jenkins, 1997). Turizm eğitimindeki patlama, kitlesel turizmin doğuşundan sonra hatta İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen birkaç on yıl sonra işçilerin oluşturduğu hızla artan turizm talebinden bile geç olmuştur (Fayos-Solá, 1997). Turizmin diploma ve derece düzeyine yönelik bir çalışma alanı olarak kurulabilmesi için yükseköğretimde ve toplum düzeyinde bir dizi önemli değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur. Bu değişimlerin sonucunda (Airey, 2006) yükseköğretim kurumlarında önce Avrupa'da, daha sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da, ardından Avustralya ve Yeni Zelanda'da programlar geliştirilmiştir (Jenkins, 1997). Bu tarihsel evrim sebebiyle, turizm eğitimi büyük ölçüde Avrupa veya Kuzey Amerika eğitim müfredatı ekseninde gelişim göstermiştir (Gee, 2002).

Özellikle 1980'lerden sonra turizm ve/veya otelcilik programlarına sahip üniversite sayısında düzenli bir artış olmuştur (Jafari, 1997). Bu yüzyılın başında birçok ülke, turizmde hem lisans hem de lisansüstü düzeyde eğitim - öğrenim imkanı sunmuş ve diğer disiplinlerdeki yüksek lisans ve doktora programları turizmi bir çalışma alanı olarak içerecek şekilde genişlemiştir (Jafari, 1990). Ayrıca, Botterill ve Gale'ye (2005) göre, son yıllarda özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki öğrenciler için turizm alanında lisansüstü yükseköğretim çalışma imkânı gelişim göstermektedir.

Dünyadaki turizm eğitimindeki gelişmeler bu şekilde ilerlerken, Türkiye'de de paralel gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'de turizm eğitimi 1953 yılında turizm meslek kursları ile başlamış, sonrasında yüksekokul düzeyinde turizm eğitimi gelişmeye devam etmiştir (Resmi Gazete, 2009; Ünlüönen ve Boylu, 2005; Yetgin, 2018).

Turizm alanındaki okullaşma dünya genelinde hızla artmasına karşın turizm tanımındaki güçlükler, uluslararası bir yapıya sahip olması ve farklı ülkelerde farklı faaliyetlerle ele alınması sebebiyle turizm eğitimine ilişkin genel bir çerçeveyi oluşturmayı zorlaştırmıştır. Turizm sektörünün karmaşık yapısı ve sektörü oluşturan paydaşların ve organizasyonların çok farklı sektörlerle etkileşim halinde olması sebebiyle, sektörün ihtiyaçlarını tam olarak karşılayacak bir eğitim ve öğretim programının tasarlanması zorlaşmaktadır (Coopehar ve Shepherd, 1997). Turizm eğitimi, genel olarak farklı konuları ve alanları kapsamakla birlikte;

disiplinler arası ilişkilerin açıklandığı genel dereceler, çeşitli uzmanlık becerisi kazandırıldığı işlevsel dereceler ve belirli turizm ürünlerine yönelik pazar/ ürün tabanlı dereceler olmak üzere üç anahtar temel üzerinde bir yoğunlaşma göstermiştir (Dale ve Robinson, 2001).

Mevcut durum göz önünde bulundurulduğunda, turizm eğitimi konusunda geliştirilmesi gerekli konular olduğu görülmektedir. Sektörün dinamik yapısına ve farklı sektörler ve disiplinlerle olan bağına paralel olarak değişen gereklilikler ve oluşan karmaşa, turizm eğitiminin dünyada standart hale getirilmesini zorlaştırmaktadır. Verilen turizm eğitimi konusundaki plan ve politikalar geliştirilirken, o bölgenin turizm potansiyelinin yanında dünyadaki turizme yönelik gelişmelerin de takip edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu da lisansüstü eğitim ve öğretim müfredatına ve programlarına yönelik çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Sözü edilen ihtiyaçtan hareketle bu çalışma; Dünya’da ve Türkiye’de lisansüstü eğitim düzeyindeki “Turizm İşletmeciliği” programlarının müfredatlarında yer alan dersler incelenerek, lisansüstü Turizm İşletmeciliği eğitimi için değişen ekonomik, sosyal ve teknolojik koşullara daha uygun, yeni bir ders programı önerisi geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda, turizm işletmeciliği eğitimi alanında dünyada genelinde önde gelen üniversitelerin müfredatları incelenmiştir. Üniversiteler belirlenirken, 2019-2020 QS Dünya Üniversiteleri Sıralamasında yer alan ilk 500 Üniversite incelenmiştir. QS Dünya Üniversitesi sıralaması; Dünya genelindeki üniversitelerin, 48 farklı konuda incelenerek başarı sırasına göre her yıl düzenli olarak ilan edildiği bir sıralamadır (QS World University Rankings, 2020). Bağımsız sıralama kuruluşları arasında en çok takip edilenler kuruluş olması sebebiyle, mevcut araştırma verilerinin toplanmasında bu araştırma şirketinin yayımladığı sıralama kullanılmıştır. Ayrıca, 2019-2020 eğitim öğretim döneminde Türkiye’de lisansüstü düzeyde eğitim veren Turizm İşletmeciliği programlarının müfredatlarındaki dersler incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizm Eğitiminin Gelişimi

Müfredata yönelik ilk tanımlar 17. yüzyılda ölçme, değerlendirme ve öğretimi ihmal eden dersin amacı, içeriği ve sunumunu içeren bir dizi pratik eğitim önerisi olarak ele alınmıştır. Oldukça basit bir şekilde, müfredat çalışması, öğrenmeye yönelik farklı yaklaşımlar arasındaki seçimi etkileyen faktörlerin incelenmesi olarak tanımlanabilir (Cooper, 2002). Scheffler (1960), müfredatın programa dayalı ve tanımlayıcı yönlerindeki ayrıma

odaklanarak, “bir okulun resmi çalışma dersi” ya da “düzenli bir çalışma dersi” olarak tanımlarken, müfredatın öğretim ile eş anlamlı hale gelmesi ile ilgili endişelerini dile getirmiştir. Programlı tanımlar ise, müfredata çağdaş bir bakış açısı getirmiştir. 1970’lerde ABD ve Birleşik Krallık’taki müfredat geliştirme girişimleri öğretim, değerlendirme ve programın kurumsal yapısını içerecek şekilde genişletilmesine yol açmıştır. Eğitim, ekonomiyle daha yakından bağlantılı hale geldikçe, konu alanları daha mesleki temelli hale gelmiş (örneğin turizm ve seyahat programlarının geliştirilmesi), aynı zamanda müfredat konuları üzerinde daha fazla yoğunlaşmıştır. Diğer bir ifade ile programa dayalı tanım, müfredatı “okulun etkisi altındaki her öğrencinin deneyimlerinin toplamı” olarak görmektedir. Müfredat, belirli hedeflere ulaşılmasını sağlamak için tasarlanmış, kasıtlı ve bilinçli olarak planlanmış etkinlikler bütünüdür (Johnson, 1967).

Turizm eğitiminin Dünyadaki tarihsel gelişimini kronolojik olarak sıralamak çok mümkün olmamakla birlikte yapılan çalışmalar, otel ve mutfak yönetimi alanının 1960’lı yıllarda Batı Avrupa’da ayrı bir mezuniyet alanı olarak kabul görmeye başladığını göstermektedir (Airey 2006: s.15). Ağırhama/turizm (hospitality) yükseköğreniminin başlangıcı, İsviçre’de özel bir otelcilik koleji (college) olan “Ecole Hoteliere de Lausanne’nin” kurulduğu 1893 yılına dayanmaktadır. Amerika’da Cornell Üniversitesi’nin 1922’de Otelcilik Yönetimi alanında ilk lisans derecesi programını başlatmasıyla turizm/ağırhama eğitimi başlamış olarak kabul edilmektedir (Hsu, Xiao ve Chen, 2017).

Turizm eğitiminin gelişimi, Amerika temelli bazı kurumların hakimiyetinde gerçekleşmesi nedeniyle, yönetim odaklı bir anlayış turizm eğitime daha çok hâkim olmuştur. Her ne kadar turizm ile ilgili çalışmalar 1920’li yıllara dayansa da bir bilim dalı olarak görülmesi ancak 1970’li yılları bulmuştur. Sonrasında Turizm eğitimi hızla; öğrencileri, akademisyenleri ve araştırmacıları alana çekmeyi başarmıştır (Airey, 2006). Öyle ki turizm eğitime dünya çapında hızla artan ilgiyle beraber, Birleşik Krallıkta 1970 ve 2010 yılları arasında yükseköğrenime öğrenci kayıtları yaklaşık 600.000’den, 2.4 milyona; Avustralya’da 1970 ve 2011 yılları arasında 161.455’den, 1.2 milyona ulaşmıştır (Airey, Tribe, Benckendorff ve Xiao, 2015).

Turizm eğitiminin gelişimi incelendiğinde, temelde kurslar ve sonrasında da lise, lisans ve yükseköğrenimi içeren eğitim faaliyetleriyle ilerlediği görülmektedir (Arslan ve Boylu, 2014) Turizm eğitimi anlayabilmek adına eğitim (education) ile kurs (training) arasındaki önemli

farklılığa değinilmesi gerekir. Turizm sektörünün ilk gelişim yıllarında, sektörün ihtiyaçlarını karşılamak ve işgücüne gerekli pratik ve teknik yetenekleri kazandırmak amacıyla düzenlenen, turizm kursları hâkim olmuştur. Sektörün giderek daha profesyonel işgücüne olan ihtiyacı arttıkça, bu kursların sağladığı kapsam da daha geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Turizm eğitimi ise bireylere ilke kazandırma ile değerlendirme, yorumlama ve analiz etme becerileri kazandırmayı, mesleki ve entelektüel gelişimine katkıda bulunmak için gerekli kavramsal konuların anlaşılmasını, halkta turizm bilincini uyandırmayı, emeğe dayalı turizm kesiminde verimliliği arttırmayı amaçlamaktadır (Coopehar ve Shepherd, 1997; Maviş ve Kozak, 1992).

Türkiye’de turizm eğitimi, planlı dönem öncesi ve sonrası olmak üzere ele alınmaktadır. Turizm eğitimi konusunda ilk adım Cumhuriyet döneminde 1925 yılında “1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname” ile yabancı dil bilenlerin, tercümanlık ve rehberlik yapmalarının sağlandığı dönem olarak kabul edilir. Sonrasında turist rehberi yetiştirmek üzere Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu çalışmalar yapmıştır. Planlı dönem öncesinde, daha çok sektör ihtiyacını hızla karşılayacak ara eleman yetiştiren okullar ön plana çıkmaktadır (Ünlüönen, 1993: 499). Turizm eğitimi 1953 yılında Ankara ve İzmir Ticaret Liselerinde ve bazı dernekler bünyesinde turizm meslek kursları açılarak devam etmiş, İstanbul’da 1955 ve İzmir’de 1960 yılında turist rehberliği kursları açılmıştır (Ünlüönen ve Boylu, 2005:13).

Türkiye’nin gelişen turizm potansiyeline cevap verme ihtiyacından hareketle 1961-1962 eğitim-öğretim yılında eğitimli personel yetiştirilmesi ile ilgili okullaşma çalışmalarına ağırlık verilmiş, turizm alanında çalışabilecek eğitimli ara kademe eleman ihtiyaçlarının karşılanması için okullaşma hızlı bir seyir göstermiştir (MEB, 2006; ticaretturizm.org.tr). Planlı dönem içerisinde ise, “otelcilik okulu” adıyla 1967-68 öğretim yılında İstanbul’da, 1975-76 öğretim yılında Kuşadası’nda okullar açılmış, bu okulların adı 1975 yılında “Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi” olarak değiştirilmiştir. 1984-85 öğretim yılında bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri” açılmıştır. Bu okullar; 1975-76 öğretim yılında “resepsiyon”, “servis” ve “mutfak” bölümleri olmak üzere, 1987-88 öğretim yılında “resepsiyon”, “servis”, “mutfak” ve “kat hizmetleri” olmak üzere, 1993-94 öğretim yılından itibaren ise, “resepsiyon”, “servis”, “mutfak”, “kat hizmetleri” ve “seyahat acenteciliği” bölümleri olmak üzere bölümlere ayrılmıştır (MEB, 1999: 23). Sonraki yıllarda okullaşma hızlı bir seyir göstermiştir.

Tablo 1. Türkiye’de turizm eğitiminin genel görünümü

TURİZM EĞİTİMİ		
ÖRGÜN TURİZM EĞİTİMİ		YAYGIN TURİZM EĞİTİMİ
MEB Bünyesinde	YÖK Bünyesinde	Farklı Kurumlar
-Anadolu Ticaret Meslek Liseleri -Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri -Anadolu Meslek Liseleri -Özel Mesleki Ortaöğretim Okulları	- Önlisans (MYO) - Lisans - Lisansüstü	- Turizm Bakanlığı (TUREM vb.) - MEB (Çıraklık Eğt. Merkezleri) - İŞKUR (Çeşitli kurslar) - Meslek Kuruluşları (TOBB vb.) - AÖF (Uzaktan eğitim) - Sosyal Kuruluşlar (TUGEV vb.) - Üniversiteler (Sertifika Programları) - Belediyeler - Sendikalar (TOLEYİS vb.) - Özel Eğitim Kurumları (Kurslar) - Halk Eğitim Merkezleri - İşletmeler (Hizmetiçi Eğitim) - Diğer

Kaynak: (Ünlüöner, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi)

Üniversite seviyesinde turizm eğitimi; ilk olarak Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’na 1965-1966 eğitim- öğretim döneminden itibaren turizm bölümü ilave edilmesiyle başlanmıştır. Bu tarihten itibaren 1969 yılında Ege Üniversitesi,1970’li yılların ortalarında Boğaziçi Üniversitesi,1974 yılında Hacettepe Üniversitesi, 1975 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1980 yılında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, 1982 yılında Erciyes Üniversitesi bünyesinde önlisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuş ve turizm eğitimine öncülük etmişlerdir (Arslan ve Boylu, 2014). 13.11.2009 tarihli itibariyle de Turizm Fakülteleri kurularak Türkiye’de verilen turizm eğitimi daha sistematik bir yapıya kavuşarak (Resmi Gazete, 2009) lisansüstü düzeylerde eğitimler yaygınlaşmakta, öğrenci talepleri geçmişten günümüze hızla artmaktadır. Öyle ki 2013-2014 eğitim öğretim yılında turizm alanında lisansüstü programlara kayıtlı toplam öğrenci sayısı 1971 iken, 2020-2021 yılında bu sayı 4006’ya ulaşmıştır (Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi - YÖK).

2.2. Turizm Eğitimi Müfredatı

Turizm, postmodern dünyanın ayırt edici bir faaliyeti olarak önemli bir faktördür. Aynı durum büyük girişimler ve tarihsel olarak yenilikçi düşünce ve değişimin önemli kaynakları olan üniversiteler için de söylenebilir. Turizm ve üniversitelerin kesişimi, bu nedenle, güçlü bir potansiyel etki bağlantı noktasıdır. Sektör açısından bakıldığında, önümüzdeki yıllarda turizm istihdamı bugün olduğundan çok daha farklı bir profile sahip olacaktır. Gelecekte öğrenciler

bugün var olmayan işler için başvuracaklar ve öğrencilere öğretilenlerin çoğu mezun olduklarında geçerliliğini yitirmiş olacaktır. Geleceğin belirsiz dünyasına ve özellikle savunmasız turizm sektörüne giren öğrencilerin başarılı olmak için farklı becerilere, yeteneklere ve bilgiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu nedenle zorluklarının üstesinden gelmek için, turizm eğitim sistemlerinin radikal bir değişime ihtiyacı vardır (Sheldon, Fesenmaier ve Tribe, 2011).

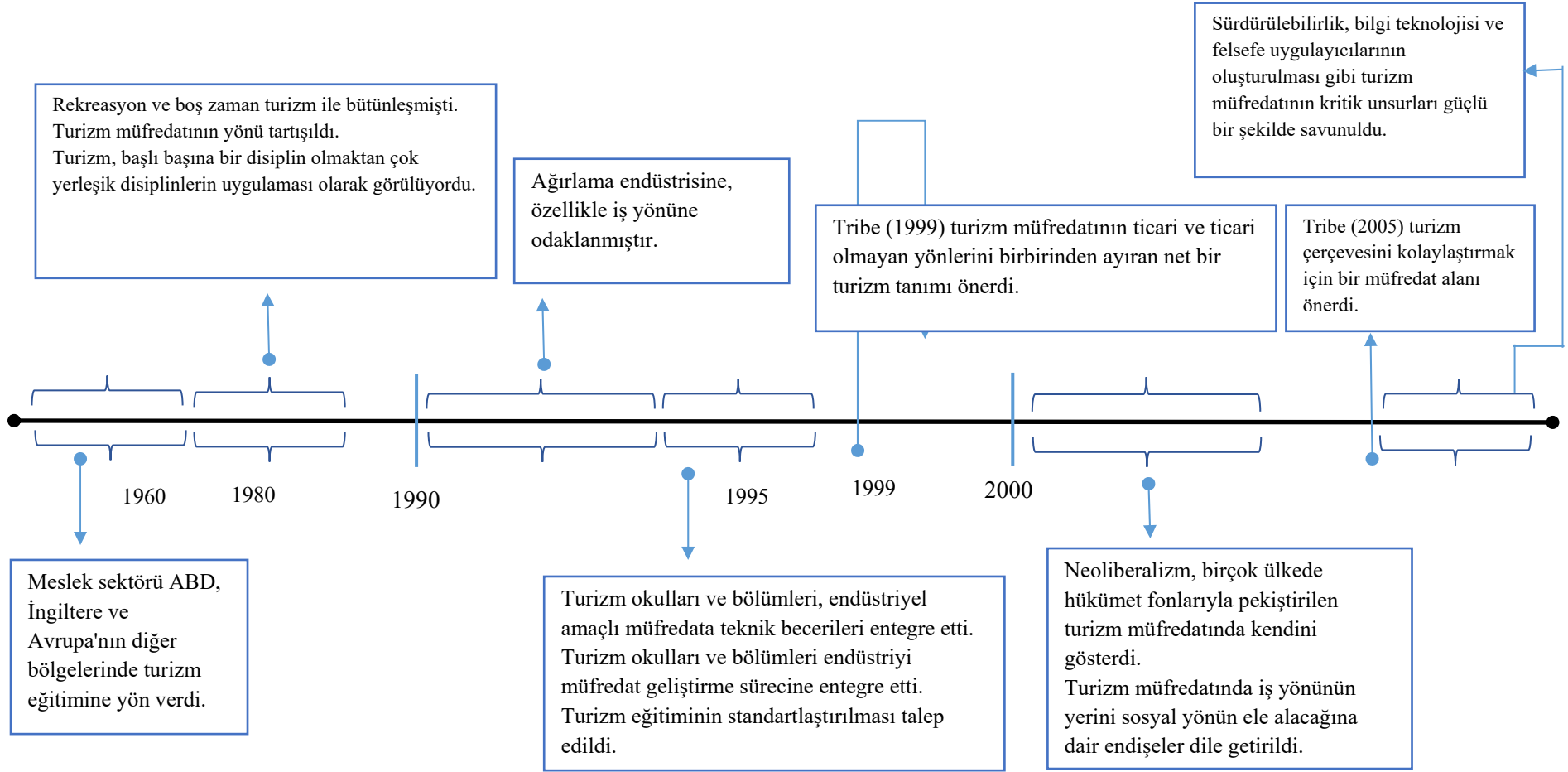
Şekil 1 incelendiğinde 1960'lı yıllardan öncesinde sektör, turizm eğitime yön verirken, 2000'li yıllara gelindiğinde sürdürülebilirlik ve bilgi teknolojileri turizm eğitimi programlarının geliştirilmesinde önemli rol oynadığı görülmektedir. Kronolojik olarak turizm eğitiminin gelişimini net bir şekilde açıklanamasa da tarihsel süreç içerisinde bazı dönüm noktaları göze çarpmaktadır. Ortaya çıkışıyla birlikte mesleki ve iş süreçlerinin müfredata entegre edilmesinin ardından, standartlaşma çalışmalarını takiben zaman ile ticari yönü dışında sosyal ve sürdürülebilir bir bakış açısı kazanarak gelişimine devam etmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacı; hem Türkiye için hem de küresel nitelik taşıyan, ihtiyaca uygun ve özgün bir turizm işletmeciliği lisansüstü programı ders önerisi geliştirmektir. Bu amaca ulaşabilmek adına bazı alt hedefler belirlenmiş ve yerine getirilmiştir;

- QS World University Rankings 2019 raporunda ilk 500'e giren üniversitelerden turizm işletmeciliği alanında lisansüstü eğitim veren programların belirlenmesi ve incelenmesi,
- Programlardan elde edilen müfredatların sınıflandırılması ve Türkiye için uygun derslerin seçilmesi,
- Türkiye'deki turizm işletmeciliği lisansüstü eğitim müfredatlarının incelenmesi ve mevcut durumun ortaya konulması,
- Elde edilen verilerin analizi sonucunda kıtalar arası karşılaştırma yaparak uygun derslere karar verilmesi.

Şekil 1: Dönemsel olarak turizm müfredatı geliştirmede önemli adımlar

Kaynak: (Wattanacharoensil, W. (2014). Tourism Curriculum in a Global Perspective: Past, Present, and Future)

Araştırmada öncelikle Türkiye'deki turizm işletmeciliği lisansüstü programlarının müfredatları incelenerek mevcut durumun, ihtiyaç ve eksikliklerin ortaya koyulması hedeflenmiştir. İhtiyaç ve eksikliklerin giderilmesi noktasında küresel bazda değer gören, en saygın sıralamalardan biri olan QS World University Rankings'te ilk 500'e giren ve bu yönüyle de turizm lisansüstü eğitime ve de sektöre yön veren üniversitelerin müfredatları temel alınmıştır. Araştırma bu yönüyle önem taşımaktadır. Bu sayede küresel bazda kabul edilen gereklilikler çerçevesinde müfredata yönelik yerel ihtiyaçların, eksikliklerin giderilmesi ve sektörün buna göre şekillenmesi sağlanacağı öngörülmektedir. Ayrıca tüm programların incelenmesinden ve analiz edilerek tüm programların güçlü yönlerinden oluşan karma ders programının bir örnek oluşturması hedeflenmektedir.

Yerel ihtiyaç ve eksikliklerin giderilmesine yönelik olarak küresel uygulamalarla şekillenen bir ders programının oluşturulabilmesi sektöre yön veren yönetici, girişimci, planlamacı ve araştırmacıların alana ve sorgulamaya açık, kişilerin eleştirel ve uygulamacı yönlerini geliştirecek küresel nitelikteki bir eğitim programına Türkiye'de erişmelerine de imkân tanınacaktır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini tüm turizm işletmeciliği lisansüstü programları oluşturmaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmanın örnekleme 2019-2020 QS Dünya Üniversiteleri Sıralamasında ilk 500 üniversitelerin lisansüstü programları ve 2019-2020 eğitim öğretim döneminde Türkiye'de lisansüstü eğitim veren programların müfredatlarında var olan dersler olarak belirlenmiştir. Karşılaştırma yapabilmek adına Türkiye'deki turizm işletmeciliği lisansüstü eğitim programları da araştırmaya dahil edilmiştir. Bu yönüyle örneklem seçimi amaçlı örneklem özelliği göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107).

3.3. Veri Toplama Yöntemi ve Analizi

Araştırmaya 2019-2020 QS Dünya Üniversiteleri Sıralamasında ilk 500'de bulunan üniversitelerin turizmle ilgili lisansüstü eğitim programları ile Türkiye'deki tüm turizmle ilgili lisansüstü eğitim programları dâhil edilmiştir. Veri toplama esnasında sadece üniversitelerin internet sayfalarından elde edilen veriler kullanılmış ve nitel analiz yöntemleri kullanılarak yorumlanmıştır. Hem Türkiye lisansüstü eğitiminde hem de küresel bazda mevcut durumu ortaya koymayı hedeflemesi ve mevcut duruma objektif bir dıştan bakış sağlama amacı

araştırmanın durum analizi özelliği taşımasını sağlamaktadır (Yüksel, Mil ve Bilim, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2008; Yin, 2017).

4. BULGULAR

4.1. Türkiye’deki Üniversiteler

Turizm İşletmeciliği alanında lisansüstü eğitim veren toplamda 37 adet üniversite olduğu görülmektedir. Bu 37 üniversiteden 28 tanesinde turizm fakültesi bünyesinde, 5 tanesi işletme fakültesi bünyesinde, 1 tanesinde iktisat fakültesi ve 1 tanesinde uygulamalı bilimler yüksekokulunda eğitim öğretim faaliyetleri devam etmektedir.

Türkiye’de Tezsiz Yüksek Lisans programı olarak 7 üniversitede, Tezli Yüksek Lisans programı olarak 29 üniversitede, Doktora programı olarak 20 üniversitede Turizm İşletmeciliği alanında eğitim verilmektedir.

Turizm işletmeciliği alanında tezli yüksek lisans programına sahip 29 üniversitenin müfredatları incelendiğinde derslerin tekrar etme sıklığına göre temalar oluşturulmuş ve bu temalara da Tablo 2’de yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde yüksek lisans programlarında en çok karşılaşılan temanın “Yönetim (114)” derslerinden oluştuğu görülmektedir. İkinci sırayı ise “Genel Turizm Konuları (60)” teması almakta olup “Pazarlama” (46) teması üçüncü sırayı almaktadır. Tekrarlama sıklığı baz alınarak yukarıdan aşağıya bir sıralama yapıldığında son sırayı “İstatistik ve Veri Analizi (8)” teması almaktadır. Yüksek lisans aşamasında istatistik ve veri analiziyle ilgili ders sayılarının artırılarak, yetişecek bilim insanlarının daha nitelikli olmalarının sağlanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de lisansüstü turizm eğitiminde verilen derslerin temalara göre dağılımı (yüksek lisans)

Sıra	Temalar	Tekrarlama sıklığı
1	Yönetim	114
2	Genel Turizm Konuları	60
3	Pazarlama	46
4	Diğer	42
5	Araştırma Yöntemleri	29
6	Ekonomi/Muhasebe	25
7	Seminer	20
8	Girişimcilik	16
9	Sürdürülebilirlik	13
10	Politika ve Planlama	9
11	İstatistik ve Veri Analizi	8

Tablo 3 incelendiğinde, Türkiye’deki Turizm İşletmeciliği Tezli Yüksek Lisans programlarında “*Turizmde İnsan Kaynakları Yönetimi (32)*” dersinin müfredatta en fazla yer verilen ders olduğu görülmektedir. İkinci sırada “*Seminer (20)*”, üçüncü sırada “*Girişimcilik / Yenilikçi Örgüt Kültürü (16)*”, dördüncü sırada “*Stratejik Yönetim (15)*” ve beşinci sırada “*Turizm Sektöründe Güncel Sorunlar / Konular (14)*” dersinin olduğu görülmektedir. “*Bilimsel Araştırma Teknikleri*”, “*Sürdürülebilir Turizm / Çevre / Yönetim*” ve “*Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi / Politikası*” dersleri ise 13 tekrar ile beşinci sıranın hemen arkasında kendilerine yer bulmuştur. Ayrıca yöntemle ilgili “*Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği (8)*”, “*Nitel Araştırma Yöntemleri (4)*” ve “*Nicel Araştırma Yöntemleri (4)*” hakkında bilgi aktaran diğer dersler de sıralamanın altlarında görülmektedir.

Tablo 3. Türkiye’de lisansüstü turizm eğitiminde verilen derslere göre dağılım (yüksek lisans)

Sıra	Dersler	Tekrarlama sıklığı
1	Turizmde / İnsan Kaynakları Yönetimi	32
2	Seminer	20
3	Girişimcilik / Yenilikçi Örgüt Kültürü	16
4	Stratejik Yönetim	15
5	Turizm Sektöründe Güncel Sorunlar / Konular	14
6	Bilimsel Araştırma Yöntemleri	13
7	Sürdürülebilir Turizm / Çevre / Yönetim	13
8	Turizm Politikası ve Planlaması	13
9	Gastronomi ve Turizm /Gastronomi ve Mutfak Kültürü	12
10	Turizm Sosyolojisi	12
11	Turizm İletmelerinde Finansal Yönetim	11
12	Turizm Pazarlaması	11
13	Turizmde Kalite Yönetimi	11
14	Örgütsel Davranış	10
15	Turizm Ekonomisi	10
16	Yiyecek İçecek İşletmeciliği	9
17	Turizm Politikası ve Planlaması	9
18	Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği	8
19	İstatistik	8
20	Kültürel Miras Yönetimi / Kültürel Miras Turizmi	8
21	Otel İşletmeciliği / Uluslararası Otel İşletmeciliği	8
22	Proje Yönetimi	6

23	Tüketici Davranışları	6
24	Destinasyon Yönetimi	5
25	Etkinlik Yönetimi / Turizmi	5
26	Hizmet Pazarlaması	5
27	Turizm İşletmelerinde İnovasyon / İnovasyon Yönetimi	5
28	Turizm İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk ve Etik	5
29	AB ve Turizm	4
30	Alternatif Turizm	4
31	Elektronik Turizm	4
32	Genel Turizm	4
33	İnanç Turizmi	7
34	Kongre ve Fuar Yönetimi	4
35	Nicel Araştırma Yöntemleri	4
36	Nitel Araştırma Yöntemleri	4
37	Turizm Coğrafyası	4
38	Turizm İşletmelerinde Finansal Analiz	4
39	Coğrafi Bilgi Sistemleri	3
40	Destinasyon Pazarlaması	3
41	Ekoturizm	3
42	Konaklama İşletmeciliği	3
43	Kriz Yönetimi	3
44	Turistik Ürün Politikaları	3
45	Özel İlgi Turizmi	3
46	Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü	3
47	Termal Turizm	3
48	Turizm Hukuku	3
49	Yönetim ve Organizasyon	3
50	Liderlik Teorileri	2
51	Seyahat İşletmeciliği	2
52	Turizm Sektöründe Proje Geliştirme	2

Turizm işletmeciliği alanında doktora programına sahip 20 üniversitenin müfredatları incelendiğinde derslerin tekrar etme sıklığına göre temalar oluşturulmuş ve bu temalara da Tablo 4’te yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde doktora programlarında en çok karşılaşılan temanın “Pazarlama (25)” ve “Finans, Muhasebe ve Ekonomi (25)” olduğu görülmektedir. İkinci sırayı ise “Araştırma Yöntemleri (20)” teması almakta olup “Genel Turizm Konuları” (17) teması üçüncü sırayı almaktadır.

Tablo 4. Türkiye’de lisansüstü turizm eğitiminde verilen derslerin temalara göre dağılımı (doktora)

Sıra	Temalar	Tekrarlama sıklığı
1	Pazarlama	25
2	Finans, Muhasebe ve Ekonomi	25
3	Araştırma Yöntemleri	20
4	Genel Turizm Konuları	17
5	Seminer	13
6	Yönetim	10
7	İstatistik ve Veri Analizi	10
8	Sürdürülebilirlik	9
9	Kültür / Miras	7
10	Teori	4

Tablo 5 incelendiğinde, Türkiye’deki Turizm İşletmeciliği doktora programlarında “*Seminer* (13)” dersinin müfredatta en fazla yer verilen ders olduğu görülmektedir. İkinci sırada bunu; “*Turizmde Finansal Analiz / Teknik / Yönetim* (12)” dersi takip etmektedir. Üçüncü sırada “*Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması* (10)” dersi, dördüncü sırada “*Sürdürülebilir Turizm Yönetimi / Sürdürülebilir Turizm* (9)” ve “*Turizmde Güncel Konular / Dünya’da Yeni Turizm Eğilimleri* (9)” yer almaktadır. “*Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği*”, “*Bilim Felsefesi*”, “*Nitel Araştırma Yöntemleri*”, “*Nicel Araştırma Yöntemleri*” gibi derslerin öğrencilere daha fazla sunulmasının oldukça faydalı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5. Türkiye’de lisansüstü turizm eğitiminde verilen derslere göre dağılım (doktora)

SIRA	DERSLER	TEKRARLAMA SIKLIĞI
1	Seminer	13
2	Turizmde Finansal Analiz / Teknik / Yönetim	12
3	Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması	10
4	Sürdürülebilir Turizm Yönetimi / Sürdürülebilir Turizm	9
5	Turizmde Güncel Konular / Dünya'da Yeni Turizm Eğilimleri	9
6	Örgütsel Davranış / Teorisi	8
7	Turizmde Muhasebe	8
8	Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği	6
9	Araştırma Yöntemleri	6
10	Kültürel Miras / Yönetimi	6
11	Turist / Tüketici Davranışı	6

12	Turizmin Sektörel Analizi	6
13	Turizmde Pazarlama Araştırmaları	5
14	Nitel Araştırma Yöntemleri	5
15	Turizm İşletmelerinde Maliyet Analizi / Yönetimi	5
16	Bilim Felsefesi	4
17	Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler	4
18	Turizm Araştırmaları için Ölçek Uyarlama	3
19	Nicel Araştırma Yöntemleri	3
20	İleri İstatistik Teknikleri	3
21	Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi	2
22	Bütünleşik Pazarlama İletişimi	2
23	İnsan Kaynakları Yönetimi	2
24	Turizmde Müşteri İlişkileri Yönetimi	2
25	Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm	1

4.2. Dünya Sıralamasındaki Üniversiteler

Dünya karşılaştırmasına bakılacak olursa; yüksek lisans ders dağılımları açısından Avrupa'nın, doktora ders çeşitliliği açısından Amerika'nın önde olduğunu söylemek mümkündür. İncelenen yüksek lisans programlarında toplamda 343 farklı ders olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Yüksek lisans programlarındaki derslerin temalara göre sınıflandırılması

Sıra	Temalar	Ders Sayısı
1	İşletme	68
2	Pazarlama	52
3	Diğer	29
4	Kültür ve Miras	27
5	Finans, Muhasebe ve Ekonomi	26
6	Sürdürülebilirlik	24
7	Girişimcilik	18
8	Politika ve Planlama	16
9	Araştırma Yöntemleri	16
10	Genel Turizm	14
11	İstatistik ve Veri Analizi	12
12	Bilgi ve İletişim Teknolojileri	11
13	Teori	10
14	Seminer, Öneri ve Tez Yazımı	8

Dersler pazarlama, yönetim, finans/muhasebe/ekonomi, kültür, plan politika, bilgi ve iletişim teknolojileri, genel turizm konuları, girişimcilik, seminer/tez yazımı, teori, araştırma yöntemleri, istatistik ve veri analizi ve diğer olmak üzere 13 farklı alanda sınıflandırılmıştır. İşletme ile ilgili toplamda 68 ders Tourism Management (21), Strategic Management (13), Event Management (7), Human Resources Management (7), Leadership (7), Hospitality and Retail Management (5) Other (8) başlıkları altında sınıflandırılmıştır. En çok ders çeşitliliğinin 20 dersle farklı turizm işletmelerinin yönetimine yönelik dersleri kapsayan Tourism Management alanında olduğu görülmüştür. Derslerin 3'ü Okyanusya, 1'i de Asya ülkelerindeki ile ortak olmak üzere Avrupa üniversitelerinin müfredatlarından alınmıştır. Müfredatta en çok tekrarlanan dersler; Strategic Human Resource Management (5 Avrupa), Human Resources Management (HRM) (4 Avrupa, 1 Asya), Strategic Management (4 Avrupa)'dır.

Pazarlama ile ilgili 52 farklı dersin müfredata dahil edildiği görülmüştür. 52 dersin 10'u turizm ve turizm çeşitlerinin pazarlanması dersleri, 4 tanesi marka pazarlaması dersleri, 7 tanesi pazarlama stratejileri dersleri, 4'ü hizmet pazarlaması, 4'ü destinasyon pazarlaması, 6'sı inovasyon ve dijital pazarlama dersleri, 17'sinin ise müşteri ilişkileri yönetimi konularında olduğu görülmüştür. Derslerin 4'ü Okyanusya, 1 tanesi de Asya ülkelerindeki ile ortak olmak üzere Avrupa üniversitelerinin müfredatlarından alınmıştır. Pazarlama dersleri içerisinde en çok tekrarlanan Destination Marketing and Management (4), Destination Management (3 Avrupa, 1 Okyanusya), Digital Marketing and Social Media in Tourism (3 Avrupa) ve Market Communication in Tourism (3 Avrupa) dersleridir.

Muhasebe, Finans ve Ekonomi ile ilgili toplamda 26 ders birlikte ele alınmış ve Economics of Tourism (9), Accounting & Finance (17) olarak sınıflandırılmıştır. En çok ders çeşitliliğinin 17 dersle Accounting & Finance alanında olduğu görülmüştür. Derslerin 18'i Avrupa üniversitelerinin müfredatlarından alınmıştır. 18 ders içerisinde en çok tekrarlanan ve 9 Avrupa, 2 Asya, 2 Okyanusya üniversitesinin müfredatında görülen ders Revenue Management'dır.

Sürdürülebilirlikle ilgili toplamda 24 farklı ders olduğu görülmüştür. Dersler Sustainability (6), Nature and Resource (6), Development (6), Management (6) olmak üzere 4 grupta sınıflandırılmıştır. Derslerin 16'sı 1'i Asya ve 1'i de Amerika üniversitelerinde de bulunmak

üzere Avrupa üniversitelerinin müfredatlarından alınmıştır. En çok tekrarlanan ders Tourism Development and Sustainability (3 Avrupa)'dir.

Plan Politika ile ilgili toplamda 16 farklı ders olduğu görülmüştür. Dersler Policy (6), Planning (4), Law (3) olmak üzere 3 grupta sınıflandırılmıştır. Ayrıca; 1 tane plan politika ve yönetim (Policy, Planning and Management of World Heritage Cities and National Cultural Resources), 1 tane plan, politika ve kalkınma (Destination Management: Policy, Planning and Development), 1 tane de politika ve hukuk (Environmental and Tourism Law and Policy) dersi bulunmaktadır. Derslerin 15'i Avrupa üniversitelerinin müfredatlarından alınmıştır. Ülkelerin turizm ihtiyaçlarına göre içerik belirlemesi yapıldığından dolayı Tourism Policy And Destination Governance (2) dışındaki dersler 1'er tane olarak karşımıza çıkmıştır.

Theory, Research Methods, Statistics / Data Analysis ve akademik yazım/seminer dersleri birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Toplam 11 teori dersinin 4'ü Avrupa'daki üniversitelerin müfredatında, 5'i Amerika'daki üniversitelerin müfredatından alınmıştır. Teori dersleri programların içeriğine özel olarak şekillendirildiğinden dolayı tekrarlı ders görülmemiştir. Research Methods altındaki dersler genel olarak aynı dersin farklı alanlar olarak özelleştirilmiş 16 dersten oluşmaktadır. Bu alanda Research Methods/Methodology dersi (12 Avrupa) hem bu alanda hem de tüm dersler içerisinde en çok tekrarlanan ders olma özelliği göstermektedir. Akademik yazım/seminer dersleri içerisinde master tezi olarak geçen ders (3 Avrupa, 2 Okyanusya) en çok tekrarlanan ders olma özelliği göstermektedir, Amerika'da ise Applied Project (2) dersi bu alanda tekrarlı görülen derstir. Statistics/Data Analysis 1'er tekrarlı 9 dersten oluşmaktadır.

Girişimcilikle ilgili toplamda 18 farklı ders bulunmaktadır. Bu derslerden 4'ü girişimcilikle, 6'sı İnovasyon ve ürün geliştirmeye, 4'ü girişimciliğin organizasyonel yönüyle ilgili derslerden oluşurken, 4'ü de diğer olarak sınıflandırılan derslerden oluşmaktadır. Derslerin 12'si Avrupa'daki üniversitelerin müfredatından alınmıştır. Business Plan for Hospitality, Tourism and Events (4) en çok tekrarlanan, Tourism Innovation and Entrepreneurship, Start-Up Ventures in Hospitality, Co-creating Tourism Encounters (3) ikinci en çok tekrarlanan dersleri ifade etmektedirler.

Bu başlıklar dışında kalan derslerden iletişim ve iletişim kanallarıyla ilgili 11, turizmle ilgili genel başlıkları içeren 14 ders genel turizm, farklı uzmanlık alanlarına yönelik müfredata dâhil edilen 30 ders ise diğer başlığı altında ele alınmıştır. İletişimle ilgili en çok tekrarlanan

ders Hospitality and Tourism Operating Systems (5 Avrupa), genel turizmde Tourism Social Science (3 Avrupa); diğer başlığı altında ise Ethics And Corporate Social Responsibility (3 Avrupa)'dır.

Tablo 7. Doktora programlarındaki derslerin temalara göre sınıflandırılması

Sıra	Temalar	Ders sayısı
1	İşletme	18
2	Pazarlama	11
3	Diğer	9
4	İstatistik	7
5	Araştırma Yöntemleri	5
6	Girişimcilik	5
7	Seminer/Tez/Öneri Yazımı ve Anlatım	4
8	Konaklama ve Perakende Yönetimi	4
9	Teori	3
10	Finans, Muhasebe ve Ekonomi	2
11	Sürdürülebilirlik	2
12	Yiyecek & İçecek	1

Doktora derslerinde ise müfredatta Amerika'daki üniversitelerin ağırlığı görülmektedir. Müfredatlarda karşılaşılan 63 farklı dersin, 45'i Amerika'daki üniversitelerin müfredatından alınmıştır. Müfredatlar ayrıntılı incelendiğinde Management, Entrepreneurship, Statistics, Seminar/ Theses/Proposal Writing/Teaching, Marketing, Finance and Accounting and Economy ve diğer olarak geçen farklı alanlarla ilgili derslerin alınabildiği derslerden oluştuğu görülmüştür. Yüksek lisans derslerinde farklı olarak doktora programlarının bazılarında Teaching derslerini de içerdiği anlaşılmıştır.

Amerikan üniversitelerinin müfredatlarının Marketing ve Sustainability alanları dışındaki alanlarda (Management, Araştırma Yöntemleri, İstatistik ve Veri Analizi, Seminer) sayıca üstünlük sağladığı görülmüştür. Marketing alanında Amerika'da 6, Avrupa ise 5 farklı ders; Entrepreneurship alanında ise Amerika'da 1'i Okyanusya'yla ortak 2, Avrupa'da 2 farklı ders bulunmaktadır. Bu alanlarda iki kıtanın benzer olduğu görülmektedir. Sustainability ile ilgili Amerika'daki üniversitelerin müfredatlarında herhangi bir derse ise rastlanmamıştır. Benzer şekilde Seminar/ Theses/Proposal Writing/Teaching ile Finance, Accounting ve Economy alanlarında sadece Amerika'daki üniversitelerde ders görülmektedir. Seminar/ Theses/Proposal Writing/Teaching alanında 4, Finance, Accounting ve Economy alanında ise 2 farklı ders bulunmaktadır. Statistics alanında ise 7 farklı dersin 6'sı Amerika'daki

üniversitelerden, 1'i Avrupa'daki üniversitelerden alınmıştır. Yönetim alanıyla ilgili toplamda 18 farklı dersin 15'i Amerika'daki üniversitelerin, 3'ü Avrupa'daki üniversitelerin müfredatlarından alınmıştır. Diğer olarak ele alınan derslerin 8'i, 1 tanesi Avrupa ile ortak olmak üzere Amerika'daki üniversitelerin müfredatlarından alınmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde Türkiye'de ve Dünyada bulunan Turizm İşletmeciliği lisansüstü programları ve ders içerikleri hakkında karşılaştırma yapılarak genel bir tablo çizilebilir. Türkiye'de bulunan yüksek lisans programlarında Turizmde İnsan Kaynakları Yönetimi (32), Seminer (20) ile Girişimcilik ve Yenilikçi Örgüt Kültürü dersleri müfredat programında en sık yer alan üç derstir. Dünyadaki Turizm İşletmeciliği lisansüstü programlarının müfredat programları incelendiğinde ise en sık yer alan üç dersin sırasıyla İşletme (68), Pazarlama (52) ile Finans, Muhasebe ve Ekonomi (26) ile ilgili dersler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, Turizm İşletmeciliği yüksek lisans programları Avrupa'da daha yaygınken doktora programları ise Amerika'da daha yoğun bir şekilde bulunmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizmin uluslararası doğası ve farklı ülkelerde farklı faaliyetlerden meydana gelmesi ile tanımlanmasındaki zorluklar, turizm eğitiminde genel bir çerçeve oluşturulamamasına neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile turizmin karmaşık yapısı, turizmin kapsadığı sektör çeşitliliği ve her alt sektörünün özel ihtiyaçlarından kaynaklı olarak çok fazla çeşitlilik göstermesi hükümetler, sektör temsilcileri ve akademisyenler arasında bir fikir birliği oluşmasını engellemektedir. Söz konusu olan turizm sektörünün karmaşık yapısı ve turizm sektörünü oluşturan faaliyetlerin ve organizasyonların çok farklı sektörlerle etkileşim halinde olarak gerçekleşmesi sebebiyle, sektörün ihtiyaçlarını tam olarak karşılayacak bir eğitim ve öğretim programının tasarlanmasını zorlaştırmaktadır (Coopchar ve Shepherd, 1997). Wallis ve Steptoe (2006) gibi birçok araştırmacıya göre, müfredatın artımlı bir değişimden ziyade, temelin yeniden revize edilmesi ve tasarlanması ile neyin, nasıl öğretildiğine odaklanılmasına işaret etmektedir. Dahası, beceriler ve bilgi setleri yeniden tanımlanmalı, yapılar ve varsayımlar sorgulanmalı; bu nedenle, "işleri yapmanın eski yolları"nın ötesine geçilmelidir.

Turizm endüstrisi ve üniversitelerin kesişimi hem üniversitelerin hem de turizmin küresel olarak şekillenmesinden kaynaklı güçlü bir bağlantı noktasıdır. Dolayısıyla hem Dünya tarafından şekillendirilmeleri hem de Dünya'yı şekillendirme potansiyeline sahip olmaları

sebebiyle bir paradoksa sebep olmaktadır. Bu paradoks, turizm eğitimcileri için bir zorluk oluşturmaktadır. Bu sebeple akademisyenler, dünyanın bir parçası olarak eleştiri kadar katılım da sunmalıdır. Yüksek vasıflı bir işgücü geliştirerek üretken bir dünyaya katkıda bulunmalıdırlar (Sheldon, Fesenmaier ve Tribe, 2011).

Turizmin uluslararası bir faaliyet olması sebebiyle müfredatın standartlaştırılmasına yönelik hamlelere rağmen, turizm ve otelcilik eğitiminde önemli derecede bir kültürlerarası çeşitlilik bulunmaktadır. Turizm eğitiminin geleceğine yönelik ihtiyaç duyulan en önemli şey, hem sektör hem de eğitim alanında tüm paydaşları kapsayacak şekilde vizyon, bağlılık ve karşılıklı saygı çerçevesinde daha güçlü ortaklıklar, daha iyi iletişim ve kaliteli turizm eğitimi ve ürünleri için ortak bir çaba ile insan kaynakları gelişimini de içerecek şekilde entegrasyon sağlanmasıdır (Coopehar ve Shepherd, 1997). Bu nedenle mevcut çalışma, söz konusu yüksek vasıflı işgücü oluşturmada önemli bir katkı sağlayan lisansüstü turizm eğitiminin mevcut yönelim ve uygulamalarını inceleyerek, değişen ekonomik, sosyal ve teknolojik koşullar altında müfredat, program önerileri ve öğretim teknikleri ve mevzuat dâhil olmak üzere turizm eğitiminin radikal dönüşümlere olan ihtiyacını gidermede program güncellemesi yapacak olan planlayıcı ve uygulayıcılara bütünsel bir bakış açısı sunmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında, uluslararası ve ulusal turizm işletmeciliği lisansüstü programlarında yer alan dersler incelenerek, belirli kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Sonrasında, Türkiye'nin sektörel ihtiyaçlarını da karşılayacak, uluslararası standartlarda Turizm İşletmeciliği Lisansüstü Programları için bir ders programı önerisinde bulunmuştur.

Araştırma kapsamında Türkiye'nin sektörel ve yükseköğretimin gerektirdiği bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir müfredat önerisi hazırlanması amacıyla QS derecelendirmesinde ilk 500'e giren üniversitelerin lisansüstü müfredatları incelenmiş ve Türkiye'deki lisansüstü programlardaki dersler karşılaştırılmıştır. Ülkelerin program çeşitliliğinin incelenmesinde öncelikli olarak göze çarpan ülkelerin kendi turizm ihtiyaçları ve de güçlü turizm mal ve/veya hizmetlerini öne çıkaracak, geliştirecek alternatiflere yöneldiklerini görmek mümkündür. Buna göre şarap, kültürel miras, moda gibi alanlara odaklanan ve tüm müfredat içeriğini bu yönde geliştiren programlar ülkelerin turizm ihtiyaçlarını ve güçlü yönlerini desteklemeye yönelik olarak oluşturulan stratejik programları ifade etmektedir. Türkiye açısından müfredat önerisinin öncesinde turizm plan ve politika beklentileriyle uyumlu, Türkiye turizminin güçlü

yönlerini vurgulayacak, bu alanlarda sorgulama sağlayarak fikir, ürün/hizmet üretimi ve çeşitlenmesini sağlayabilecek programların çeşitlendirilmesi stratejik bir öneme sahiptir.

Müfredat içerikleri incelendiğinde dünya genelindeki turizm programlarında ders çeşitliliği ve toplam ders sayısı bakımından pazarlama temasının öne çıktığı görülmektedir. QS Ranking Dünya sıralaması örnekleri incelendiğinde derslerin; pazarlama, yönetim, finans/muhasebe/ekonomi, kültür, plan politika, bilgi ve iletişim teknolojileri, genel turizm konuları, girişimcilik, seminer/tez yazımı, teori, araştırma yöntemleri, istatistik ve veri analizi ve diğer olmak üzere 13 farklı alanda çeşitlendiği görülmüştür. Bu derslerden ise sırasıyla en sık İşletme (68), Pazarlama (52), Kültür ve Miras (27) ile Finans, Muhasebe ve Ekonomi (26) ile Sürdürülebilirlik (24) dersleri müfredatlarda yer almaktadır. Türkiye’de ise sıralamadan ilk üçte yer alan dersler, Yönetim (114), Genel Turizm Konuları (60), Pazarlama (46)’dır.

Türkiye turizminin 12 aya yayılması 2023 turizm hedeflerinde ve tüm bölgesel kalkınma planlarında vurgulanan gereksinimlerdenidir. Buna göre öncelikle bölgesel değerlerin turizmde sürdürülebilir ürünleştirilmesi başta olmak üzere, kırsal turizm kalkınmasının temelini oluşturacak ve bölgesel ekonomileri rahatlatacak fikir gelişimini destekleyen alternatif turizm planlama modellerinin tartışıldığı ders içeriklerinin müfredatlara eklenmesi gerekli görülmüştür. Benzer şekilde bölgelerin farklı karakteristik özellikleri göz önünde bulundurularak farklı bölgelerde bulunan turizm okullarının bölgesel turizm ihtiyaçlarına çözüm geliştirebilecek şekilde uzmanlaşmayı sağlayabilecek şekilde yeniden örgütlenmeleri; diğer bir deyişle okullar arası farklı turizm alanlarında uzmanlaşmayla birlikte öne çıkacak değer yaratımının sağlanması mümkündür. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ABD için bu uzmanlığın bulunulan konum nedeniyle sürdürülebilir plan politika üzerinden şekillenmesi sağlanabileceği gibi; belirlenecek misyon/vizyon çerçevesinde turizmde gelecek vadeden dijitalleşme, ekolojik planlama gibi uzmanlık sağlayacak alanlarda çeşitlenmesi de sağlanabilir.

Turizm sektörünün uluslararası ve karmaşık yapısı ve sektörü oluşturan faaliyetlerin ve organizasyonların çok farklı sektörlerle etkileşim halinde olarak gerçekleşmesi sebebiyle, sektörün ihtiyaçlarını tam olarak karşılayacak bir eğitim ve öğretim programının tasarlanması ve standart oluşturulması mümkün olamamaktadır. Destinasyonların turizm sektöründeki yoğun rekabet ortamında ayakta kalmaları ve hatta rekabet avantajı sağlamada plan politikaların yanı sıra, sektörü oluşturan paydaşların ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler ve

uygulamalar önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, emek yoğun olan turizm sektöründe işgörenlerin sektörün ihtiyaç duyduğu nitelik ve nicelikte hizmet verebilmesi için turizm eğitimi önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma; uluslararası standartlara ve sektörün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte işgören yetiştirmek için yükseköğrenim düzeyinde program müfredatlarının, dünya sıralamasını da hesaba katarak mevcut durumun genel bir değerlendirmesinin yapılmasına ve Türkiye'deki müfredatlar ile karşılaştırılmasına ışık tutmaktadır. Ancak destinasyonların kendilerine özgü özelliklerini ön plana çıkararak farklılaştırıldığı da göz önünde bulundurulduğunda, ihtiyacın standartlaşmanın ötesinde destinasyonlara rekabet avantajı sağlayacak şekilde farklılaştırılması gerektiği ve bu sebeple plan ve politikalar kapsamında tüm paydaşların da işbirliği ile müfredatların tasarlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Geleceğe ilişkin yapılacak çalışmalar mevcut durumun tüm paydaşlar ile değerlendirilerek bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasının yolunu açacaktır. Ayrıca Türkiye açısından rekabet avantajı yaratacak ve Türk turizm sektörünün güçlü yönlerini vurgulayacak şekilde müfredatının farklılaşabileceği alanların belirlenmesinde bu çalışma tüm paydaşlara ve uygulayıcılara yol gösterici olacaktır.

Çalışma neticesinde karşılaşılan ana temalar göz önünde bulundurularak lisansüstü düzeyde yüksek lisans ve doktora programları için önerilen dersler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Turizm işletmeciliği yüksek lisans ve doktora müfredat önerisi

Sıra	Yüksek Lisans Programı	Tema
1	Turizm işletmelerinde yeni ürün geliştirme ve yenilik yönetimi	Pazarlama
2	Turizmde tüketici hakları	Pazarlama
3	Turizm işletmelerinde girişimcilik ve yenilikçi örgüt kültürü	Girişimcilik
4	Turizm işletmelerinde kurumsallaşma ve yeniden yapılanma	Yönetim
5	Turizm işletmelerinde pazarlama stratejileri	Pazarlama
6	Seminer	Seminer
7	Turizm işletmelerinde yönetim sistemleri	Yönetim
8	Stratejik insan kaynakları yönetimi	Yönetim
9	Turizm işletmelerinde yatırım projelerinin değerlendirilmesi ve finansmanı	Finans / Ekonomi / Muhasebe
10	Turizmde sosyolojik yaklaşımlar	Diğer
11	Küreselleşme ve turizm	Diğer
12	Araştırma teknikleri ve yayın etiği	Araştırma Yöntemleri
13	Turizmde kalite yönetimi	Yönetim
14	Turizm sosyolojisi	Diğer
15	Yiyecek ve içecek yönetiminde yeni trendler	Yönetim
16	Pazarlama yönetimi	Pazarlama
17	Turizm işletmelerinde stratejik yönetim	Yönetim

18	Turizmde teknoloji, değişim ve inovasyon	Yönetim
19	Kültürel miras turizmi	Diğer
20	Turizmde sürdürülebilir düşünme	Sürdürülebilirlik

Sıra	Doktora Programı	Tema
1	Destinasyon pazarlaması ve yönetimi	Pazarlama
2	Turizm işletmelerinde halkla ilişkiler stratejileri	Pazarlama
3	Turizm işletmelerinde karşılaştırmalı yönetim yaklaşımları	Yönetim
4	Turizm işletmelerinde yönetim felsefesi	Yönetim
5	Turizmde dijital pazarlama ve sosyal medya uygulamaları	Pazarlama
6	Turizmde modern gelişim stratejileri	Sürdürülebilirlik
7	Seminer	Seminer
8	Turizm işletmelerinde finanslama politikaları	Finans / Ekonomi / Muhasebe
9	Turizmde pazarlama teorileri	Pazarlama
10	Turizm politikası ve planlaması	Politika ve Planlama
11	Dünya turizm hareketleri ve yeni eğilimler	Genel Turizm Konuları
12	Turizm işletmelerinde modern pazarlama yaklaşımları	Pazarlama
13	Örgütlerde değişim, dönüşüm ve risk yönetimi	Yönetim
14	Mentörlük ve stratejik liderlik	Yönetim
15	Gelir yönetimi	Finans / Ekonomi / Muhasebe
16	Nitel araştırma teknikleri ve veri analizi	Araştırma Yöntemleri
17	Araştırma teknikleri ve yayın etiği	Araştırma Yöntemleri
18	Nicel araştırma teknikleri	Araştırma Yöntemleri

6. KAYNAKÇA

- Airey, D. (2006). Growth and development In D.Airey & J. Tribe (Eds.), An international handbook of tourism education (pp. 13–24). Oxford: Elsevier.
- Airey, D., Tribe, J., Benckendorff, P. and Xiao, H. (2015). The managerial gaze: the long tail of tourism education and research. *Journal of Travel Research*, 54(2), 139-151.
- Arslan, E. ve Boylu, Y. (2014). Türkiye’deki turizm eğitiminin rakamsal gelişmeler açısından değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 79-97.
- Botterill, D. & Gale, T. (2006). Postgraduate and PhD education. In: D. Airey and J. Tribe (eds.) An international handbook of tourism education. (pp. 469-482). Oxford: Elsevier.
- Cooper, C. (2002). Curriculum planning for tourism education: from theory to practice. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 2(1), 19-39.
- Coopehar, C., and Shepherd, R. (1997). The relationship between tourism education and the tourism industry: implications for tourism education. *Tourism Recreation Research*, 22(1), 34-47.
- Dale, C., and Robinson, N. (2001). The theming of tourism education: a three-domain approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 13(1).30-34.

- Fayos-Solá, E. (1997) Educación y Formación en la Nueva Era del Turismo: la Visión de la OMT. In: E. Fayos-Solá (ed.) Human capital in the tourism industry of the 21st century. WTO, 59-79. Madrid.
- Gee, C. Y. (2002) Tourism employment issues: the PATA viewpoint. In: WTO, human resources in tourism: towards a new paradigm. WTO, 71-78. Madrid.
- Hsu, C. H., Xiao, H., and Chen, N. (2017). Hospitality and tourism education research from 2005 to 2014. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 29(1):141-160.
- Jafari, J. (1990) Research and scholarship: the basis of tourism education. *Journal of Tourism Studies*, 1, 33-41.
- Jafari, J. (1997) Tourismification of the profession. Chameleon job names across the industry. In: WTO, human capital in the tourism industry of the 21st century. Madrid: WTO, 202-214.
- Jenkins, C. I. (1997) Tourism educational systems, institutions and curricula: standardization and certification in human capital. In: WTO, the tourism industry of the 21st century. WTO, 215-222. Madrid.
- Johnson, M. (1967). Definitions and models in curriculum theory. *Educational Theory*, (17). 127-140.
- Maviş, F. ve Kozak S. (1992). Meslek Yüksekokullarında turizm programı ve Anadolu Üniversitesi Eskişehir Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik ders programı. Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop. Yorum Basım Yayın, 169-172. Ankara.
- Resmi Gazete, 2009: 27405 Sayılı Resmi Gazete
- Scheffler, I. 1960 The language of education. Thomas, Springfield, Illinois.
- Sheldon, P. J., Fesenmaier, D. R. and Tribe, J. (2011). The tourism education futures initiative (TEFI): Activating change in tourism education. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 11(1), 2-23.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye’de Yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar 3 (12), 11-32.
- Wallis, C. and Steptoe, S. (2006, December 10). How to bring our schools out of the 20th century. *New York Times*, pp. 21–22.
- Wattanacharoensil, W. (2014). Tourism curriculum in a global perspective: past, present, and future. *International Education Studies*, 7(1), 9-20.
- Yetgin, D. (2018). Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi’nin kurum tarihi. İçinde; N. Kozak, (Editör) *Dünden bugüne Türkiye’de turizm* (ss. 603-624). İstanbul: Yıkılmazlar Basın Yayın.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yin, R. (2017). *Durum Çalışması Araştırması Uygulamaları*. Ankara; Nobel Yayıncılık.

Yüksel, A., Mil, B. ve Bilim, Y. (2007). Nitel Araştırma Neden Nasıl Niçin?. Ankara: Detay Yayıncılık.

- 1. Çıkar Çatışması Beyanı:** Çalışmanın yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
- 2. Etik Kurul İzin Belgesi:** Çalışmanın ikincil verilerin kullanıldığı nitel araştırma tasarımına sahip bir çalışma olması sebebiyle, çalışmanın etik kurul izin belgesi bulunmamaktadır.
- 3. Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:** Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.
- 4. Destek ve Teşekkür Bilgisi:** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Merkezine katkı ve desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

**Examination of International Graduate Tourism Management Programs and Course
Proposal for Curriculum**

Selma MEYDAN UYGUR

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Cemal Ersin SİLİK

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Erdem ŞİMŞEK

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Tuğba ŞEN KÜPELİ

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Seval KURT

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Ayşe Selin DÜLGER

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Beyza ADIGÜZEL

Düzce University, Akçakoca School of Tourism and Hotel Management, Düzce/Turkey

Extensive Summary

Importance and Purpose

Although schooling in the field of tourism has increased rapidly throughout the world, difficulties in the definition of tourism have made it difficult to create a general framework for tourism education, since it has an international structure and is handled with different activities in different countries. Due to the complex structure of the tourism sector and the fact that the stakeholders and organizations that make up the sector are in interaction with many different sectors, it becomes difficult to design an education and training program that will fully meet the needs of the sector (Cooper & Shepherd, 1997). Considering the current situation, it is seen that there are issues that need to be developed in tourism education. The changing requirements and complexity in parallel with the dynamic structure of the sector and its ties with different sectors and disciplines make it difficult to standardize tourism

education in the world. While developing plans and policies on the tourism education given, it is necessary to follow the tourism potential of that region as well as the developments in the world tourism. This leads to a need for studies on graduate education and training curricula and programs.

This study aims to develop a new curriculum proposal that is more suitable for the changing economic, social and technological conditions for postgraduate Tourism Management education by examining the courses in the curricula of “Tourism Management” programs at the graduate education level in the world and in Turkey. For this purpose, the curricula of leading universities in the field of tourism management education in the world have been examined. While determining the universities, the top 500 universities in the 2019-2020 QS World University Rankings were examined. The QS World University ranking is a ranking where universities around the world are examined in 48 different subjects and announced regularly every year in order of success. Since it is the most followed organization among the independent ranking institutions, the ranking published by this research company was used to collect the current research data. In addition, the courses in the curricula of Tourism Management programs that provide postgraduate education in Turkey in the 2019-2020 academic year were examined. The main purpose of the research is to develop a suitable and unique tourism management graduate program course proposal both for Turkey and for the global. In order to achieve this goal, some sub-targets have been determined and fulfilled;

- Identifying and examining the postgraduate programs in the field of tourism management among the top 500 universities in the QS World University Rankings 2019 report,
- Classification of the curricula obtained from the programs and selection of the appropriate courses for Turkey,
- Examining the tourism management graduate education curricula in Turkey and revealing the current situation,
- Deciding on appropriate courses by making intercontinental comparisons as a result of the analysis of the data obtained.

Methodology

The universe of the research consists of all tourism management graduate programs. In line with the determined purpose, the sample of the research was determined as the graduate programs of the top 500 universities in the 2019-2020 QS World Universities Ranking and the courses that exist in the curricula of postgraduate education programs in Turkey in the 2019-2020 academic year. In order to make a comparison, tourism management graduate education programs in Turkey were also included in the research. In this respect, it shows the feature of sampling for the purpose of sample selection (Yıldırım & Şimşek, 2008: 107).

During data collection, only the data obtained from the web pages of the universities were used and interpreted using qualitative analysis methods. Aiming to reveal the current situation both in Turkey's postgraduate education and on a global basis and to provide an objective outside view of the current situation, the research has a situation analysis feature (Yüksel, Mil, Bilim, 2007; Yıldırım & Şimşek, 2008; Yin, 2017).

Findings

When the curricula of 29 universities with master's programs in tourism management are examined, themes are formed according to the frequency of the courses and these themes are given in Table 2. When the table is examined, it is seen that the most common theme in master's programs consists of "Management (114)" courses. The theme of "General Tourism Issues (60)" takes the second place, and the theme "Marketing" (46) takes the third place. When a top-down ranking is made based on the frequency of repetition, the "Statistics and Data Analysis (8)" theme takes the last place. It is thought that by increasing the number of courses related to statistics and data analysis at the graduate stage, it is thought that more qualified scientists can be trained. When Table 3 is examined, it is seen that "Human Resources Management in Tourism (32)" is the most frequently used course in Tourism Management Master's programs with thesis in Turkey. It is seen that "Seminar (20)" is in the second place, "Entrepreneurship/Innovative Organizational Culture (16)" is in the third place, "Strategic Management (15)" is in the fourth place, and "Current Issues/Topics in the Tourism Sector (14)" is the fifth.

When Table 5 is examined, it is seen that the "Seminar (13)" course is the most frequently used course in Tourism Management doctoral programs in Turkey. In the second place this; The course "Financial Analysis/Technical/Management in Tourism (12)" is followed. "Destination Management and Marketing (10)" is in the third place, "Sustainable Tourism Management/Sustainable Tourism (9)" and "Current Issues in Tourism/New Tourism Trends in the World (9)" are in the fourth place. It is thought that it would be very beneficial to offer more courses such as "Scientific Research Techniques and Publication Ethics", "Philosophy of Science", "Qualitative Research Methods", "Quantitative Research Methods" to students.

When compared to the world, it is possible to say that Europe is ahead in terms of postgraduate course distribution and America is ahead in terms of doctoral course diversity. It has been observed that there are 343 different courses in total in the master's programs examined. It has been observed that the curricula of American universities provide numerical superiority in areas other than Marketing and Sustainability (Management, Research Methods, Statistics and Data Analysis, Seminar).

Human Resources Management in Tourism (32), Seminar (20) and Entrepreneurship and Innovative Organizational Culture courses are the three most common courses in the curriculum in master's programs in Turkey. When the curricula of Tourism Management graduate programs in the world are examined, it is concluded that the three most frequent courses are Business Administration (68), Marketing (52), and Finance, Accounting and Economics (26), respectively. However, Tourism Management master's programs are more common in Europe, while doctoral programs are more concentrated in the United States.

Conclusion

This study will examine the current trends and practices of postgraduate tourism education, which makes a significant contribution to creating a highly skilled workforce, and will update the program to meet the need for radical transformations in tourism education, including curriculum, program proposals and teaching techniques and legislation under changing economic, social and technological conditions.

When examining the program diversity of the countries, it is possible to see that the countries that stand out as a priority turn to alternatives that will highlight and develop their own tourism needs and strong tourism goods and/or services. Accordingly, programs that focus on areas such as wine, cultural heritage and fashion and develop all curriculum content in this direction refer to strategic programs created to support the tourism needs and strengths of countries. For Turkey, it is of strategic importance to diversify the programs that are compatible with the tourism plan and policy expectations before the curriculum proposal, that will emphasize the strengths of Turkish tourism, that can provide inquiry in these areas, and that can provide the production and diversification of ideas, products/services.

This study provides an opportunity to make a general assessment of the current situation and compare the curriculums of higher education programs with the curricula in Turkey, taking into account the world ranking, in order to train employees who can meet international standards and the needs of the sector. However, considering that destinations are differentiated by emphasizing their unique characteristics, it becomes clear that the need should be differentiated beyond standardization in a way that will provide competitive advantage to destinations, and therefore curricula should be designed with the cooperation of all stakeholders within the scope of plans and policies. Future studies will pave the way for the current situation to be evaluated with all stakeholders and to be handled with a holistic approach. In addition, this study will guide all stakeholders and practitioners in determining the areas where the curriculum can differ in a way that will create a competitive advantage for Turkey and emphasize the strengths of the Turkish tourism sector.